

สิทธิของชนพื้นเมืองในประเทศแคนาดา Indigenous Peoples Rights in Canada

ทรงวิทย์ เชื่อมสกุล
Songwit Chuamsakul

ข้าราชการบำนาญ

Retiree

Corresponding author E-mail: schuamsakul@yahoo.com

Received: July 16, 2022

Revised: December 24, 2022

Accepted: December 24, 2022

บทคัดย่อ

เมื่อประมาณ 40,000 ปีที่ผ่านมา ดินแดนของประเทศแคนาดาในปัจจุบัน คือถิ่นที่อยู่อาศัยของชนเผ่าต่างๆ ที่เรียกว่าชนพื้นเมือง ซึ่งในอดีตมีชนพื้นเมืองเผ่าต่างๆ มากถึง 643 เผ่า แต่หลังจากที่ชาวยุโรปได้ค้นพบทวีปอเมริกาเหนือเมื่อ 500 กว่าปีที่แล้ว มีชาวยุโรปได้ย้ายไปตั้งถิ่นฐานในทวีปอเมริกาเหนือเป็นจำนวนมาก ซึ่งรวมถึงแคนาดาด้วย ชาวยุโรปที่ไปตั้งถิ่นฐานในแคนาดามากที่สุดคือชาวอังกฤษและฝรั่งเศส โดยในช่วงหลายร้อยปีที่ชาวยุโรปอพยพไปตั้งถิ่นฐานใหม่ในแคนาดานั้นได้ก่อให้เกิดความขัดแย้ง และสงครามระหว่างชาวยุโรปและชนพื้นเมืองมาโดยตลอด ทั้งนี้เพราะชาวยุโรปซึ่งเป็นผู้ที่มีความเจริญมากกว่าชนพื้นเมืองได้ใช้ความพยายามที่จะกลืนกลายชนพื้นเมืองให้ยอมรับวัฒนธรรม ความเชื่อ และวิถีชีวิตของชาวยุโรป การทำสงครามและการกลืนกลายชนพื้นเมือง ทำให้จำนวนประชากรของชนพื้นเมืองลดลงอย่างมาก ปัจจุบันยังคงเหลือชนพื้นเมืองเพียงจำนวน 60 กว่าเผ่าเท่านั้น ด้วยเหตุนี้ชนพื้นเมืองจึงได้เรียกร้องสิทธิต่างๆ

ของตนตลอดในช่วงหลายร้อยปีที่ผ่านมา เช่น สิทธิในอัตลักษณ์ความเป็นชนพื้นเมือง สิทธิในที่ดิน สิทธิในการปกครองตนเอง และสิทธิในการจัดการศึกษา เป็นต้น ผู้เขียนนำเสนอว่าการเรียกร้องสิทธิของชนพื้นเมืองทำให้รัฐบาลแคนาดาได้ให้การรับรองสิทธิของพวกเขาในการดำรงความเป็นอัตลักษณ์ของชนพื้นเมืองอย่างกว้างขวาง¹

คำหลัก: ชนพื้นเมือง คนพื้นเมือง กฎหมาย สิทธิ แคนาดา

Abstract

Around 40,000 years ago, the lands surrounding present day Canada were inhabited for 643 groups of indigenous peoples. However, about 500 years ago, after the discovery of North America in the 15th century by the Europeans, many Europeans emigrated to North America, including Canada. British and French were the two largest groups emigrated to Canada. Conflicts and wars had taken place between the Europeans and the indigenous peoples for centuries. The Europeans, new comers, who had more civilizations wanted to occupy the lands and assimilate the indigenous peoples to accept European cultures, beliefs, and way of life. Centuries of warfare and assimilations have caused population decline of the indigenous peoples. Currently, there

¹ ชนพื้นเมือง (Indigenous people) หมายถึงชุมชนหรือประชาชนซึ่งเป็นชนพื้นเมืองที่ความสืบเนื่องทางประวัติศาสตร์กับสังคมก่อนการรุกรานและก่อนอาณานิคมในดินแดนของตน พวกเขาพิจารณาตนเองว่ามีความแตกต่างไปจากภาคส่วนอื่นๆ ของสังคม ที่บัดนี้ยังคงอยู่ในประเทศเหล่านั้น พวกเขาไม่ใช่เป็นกลุ่มครอบครัวของสังคม และพวกเขามีความมุ่งมั่นที่จะอนุรักษ์ พัฒนา และสืบทอดเขตแดนของบรรพบุรุษและอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของตนสู่คนรุ่นอนาคต ในฐานะที่เป็นรากฐานของการดำรงอยู่ ในฐานะของประชาชน อันเป็นไปตามแบบแผนทางวัฒนธรรม สถาบัน สังคม และระบบนิติธรรมของตน ส่วนชนพื้นเมือง (Aboriginal Peoples) ในบทความนี้หมายถึงคนพื้นเมืองตามกฎหมายของประเทศแคนาดา ซึ่งครอบคลุมถึงเฉพาะคนพื้นเมือง 3 กลุ่ม คือ กลุ่มปฐมชาติ (First Nations), กลุ่มอินูอิต หรือ เอสกิโม (Inuit/Eskimo), และกลุ่มเมทิส (Metis) เท่านั้น

are only about 60 groups of indigenous peoples in Canada. Indigenous peoples have claimed their rights from the Europeans for centuries, such as indigenous peoples identity, land rights, self-government rights, education rights, etc. Nowadays, Canadian laws have widely adopted the rights of the indigenous peoples.

Keywords: indigenous people, aboriginal people, laws, rights, Canada

เกริ่นนำ

นับตั้งแต่ปี 1982 (พ.ศ. 2525) เป็นต้นมา สหประชาชาติ (The United Nations) ได้ให้ความสำคัญกับชนพื้นเมือง (Indigenous Peoples) ในประเทศต่างๆ มากขึ้น โดยลำดับ สหประชาชาติได้ตั้งคณะทำงานที่เรียกว่า “คณะทำงานว่าด้วยประชากรชนพื้นเมือง” (Working Group on Indigenous Population) โดยคณะทำงานนี้มีการประชุมทุกปีที่กรุงเจนีวา ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ ซึ่งที่ผ่านมาสหประชาชาติได้กำหนดให้ปี 1993 เป็น “ปีสากลของชนพื้นเมือง” และได้ประกาศให้วันที่ 9 สิงหาคม ของทุกปี เป็น “วันชนพื้นเมืองโลก” อีกด้วย นอกจากนี้แล้วในปี 2007 สหประชาชาติได้มีมติรับรอง “ปฏิญญาแห่งสหประชาชาติว่าด้วยสิทธิชนพื้นเมือง” (United Nations Declaration on the Rights of Indigenous Peoples – UNDRIP) อีกด้วย โดยประเทศไทยเป็น 1 ใน 143 ประเทศที่ได้ลงนามรับรองปฏิญญานี้²

² สำหรับประเทศไทยนั้น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 70 ได้บัญญัติเรื่องการคุ้มครองคนไทยกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ไว้ว่า “รัฐพึงส่งเสริมและให้ความคุ้มครองชาวไทยกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ให้มีสิทธิดำรงชีวิตในสังคมตามวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตดั้งเดิมตามความสมัครใจได้อย่างสงบสุข ไม่ถูกรบกวน ทั้งนี้เท่าที่ไม่เป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเป็นอันตรายต่อความมั่นคงของรัฐ หรือสุขภาพอนามัย” ทั้งนี้ปฏิเสธไม่ได้ว่าบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญมาตรา 70 นี้ มาจากการเรียกร้องและผลักดันของสังคม เครือข่ายประชาชน องค์การพัฒนาทั้งภาครัฐและเอกชน รวมทั้งสถาบันการศึกษาที่เกี่ยวข้องตลอดในช่วงเวลา 20 ปีที่ผ่านมา บทความนี้เป็นกรณีศึกษาที่รัฐบาลไทยควรพิจารณาเอามาปรับใช้กับกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทย เพื่อให้รัฐสามารถส่งเสริมและคุ้มครองกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ

พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของประเทศแคนาดา

ประเทศแคนาดามีประวัติศาสตร์อันยาวนานซึ่งสามารถสืบค้นหาหลักฐานทางโบราณคดีได้ถึงประมาณ 40,000 ปี ในอดีตดินแดนของแคนาดาเป็นถิ่นที่อยู่ของชนพื้นเมือง (Aboriginal Peoples) ประมาณ 643 เผ่าพันธุ์ และในต้นคริสต์ศตวรรษที่ 15 เมื่อมีนักสำรวจชาวยุโรปจากอังกฤษและฝรั่งเศสได้เดินทางเข้ามาสำรวจดินแดนในแถบนี้ ทำให้ในเวลาต่อมาชาวยุโรปได้อพยพมาตั้งถิ่นฐานบนชายฝั่งมหาสมุทรแอตแลนติกมากขึ้นโดยลำดับ

แคนาดาตั้งอยู่ในทวีปอเมริกาเหนือ โดยมีดินแดนติดกับประเทศสหรัฐอเมริกา และเป็นประเทศที่มีขนาดใหญ่เป็นอันดับสองของโลก คือมีพื้นที่ 9,976,140 ตารางกิโลเมตร โดยทิศเหนือติดมหาสมุทรอาร์กติก ทิศใต้ติดประเทศสหรัฐอเมริกา ทิศตะวันออกติดมหาสมุทรแอตแลนติก และทิศตะวันตกติดมหาสมุทรแปซิฟิกและรัฐอะลาสกาของสหรัฐอเมริกา

แต่เดิมนั้นแคนาดาเป็นรัฐภายใต้อาณานิคมของอังกฤษมาโดยตลอด ความเป็นรัฐเอกราชของแคนาดาเกิดขึ้นอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม 1867 เมื่อรัฐสภาอังกฤษได้ผ่าน “พระราชบัญญัติอังกฤษในทวีปอเมริกาเหนือในปี 1867” (The British North America Act 1867) และตั้งแต่ ค.ศ. 1931 แคนาดาได้อำนาจปกครองตนเองอย่างมากจากอังกฤษเรื่อยมาจนถึงวันที่ 1 กรกฎาคม 1982 แคนาดาจึงได้เฉลิมฉลอง “วันเอกราช” (Dominion Day) ซึ่งเป็นวันที่แคนาดาได้รับอธิปไตยในการปกครองตนเองอย่างเป็นทางการจากอังกฤษ ดังนั้น วันที่ 1 กรกฎาคมของทุกปีจึงเป็นวันชาติของแคนาดา (Canada Day) ทั้งนี้ นายปีแอร์ ทรูโด (Mr. Piere Trudeau) นายกรัฐมนตรีในขณะนั้นเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการทำให้แคนาดาได้รับ

ตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 มาตรา 70 รวมทั้งปฏิญญาสหประชาชาติที่ประเทศไทยได้ลงนามรับรองไว้ โดยเฉพาะการตราเป็นพระราชบัญญัติที่จะออกมาใช้ในทางปฏิบัติเพื่อให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญดังกล่าว ข้อมูลการศึกษาครั้งนี้มาจากเอกสารทางประวัติศาสตร์ กฎหมาย สนธิสัญญาต่างๆ และการสัมภาษณ์อาจารย์มหาวิทยาลัยที่เกี่ยวข้อง อนึ่ง เนื่องจากศึกษานี้มีการใช้ภาษาทางกฎหมายเป็นจำนวนมาก ดังนั้นเพื่อให้เกิดความเข้าใจมากยิ่งขึ้น ผู้เขียนจึงได้ใช้ศัพท์ทางกฎหมายที่เป็นภาษาอังกฤษกำกับไว้ทุกครั้ง

เอกราชจากอังกฤษ แคนาดาปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นพระประมุข คือ สมเด็จพระราชินีนาถเอลิซาเบธที่ 2 แห่งสหราชอาณาจักร โดยตัวแทนของสมเด็จพระราชินี ในแคนาดามีชื่อเรียกว่า “Canadian Governor General” (ผู้ว่าการทั่วไปแห่งแคนาดา) ซึ่งคนปัจจุบันคือ Ms. Julie Payette ได้รับการแต่งตั้งเมื่อวันที่ 2 ตุลาคม 2017 สำหรับแคนาดาแล้วปัจจุบันนี้มีพลเมืองจำนวนมากที่ยังมีความนิยมอังกฤษ โดยเฉพาะพลเมืองเชื้อสายสก็อตแลนด์

แคนาดาเป็นสหพันธรัฐซึ่งประกอบด้วย 10 จังหวัด (Provinces) และ 3 อาณาเขต (Territories) คือ จังหวัดแอลเบอร์ตา (Alberta) บริติชโคลัมเบีย (British Columbia) แมนิโทบา (Manitoba) นิวบรันสวิก (New Brunswick) นิวฟันด์แลนด์และแลบราดอร์ (Newfound Land and Labrador) โนวาสโกเชีย (Nova Scotia) ออนแทรีโอ (Ontario) 프린ซ์เอดเวิร์ดไอแลนด์ (Prince Edward Island), ควิเบก (Quebec) และซัสแคตเชวัน (Saskatchewan) สำหรับ 3 อาณาเขต ได้แก่ นอร์ทเวสต์ เทอริทอรีส์ (Northwest Territories) นูนาวุต (Nunavut Territories) และยูคอน (Yukon Territories) โดยมีเมืองหลวง คือ ออตตาวา (Ottawa) ตั้งอยู่ในจังหวัดออนแทรีโอ จังหวัดและอาณาเขตของแคนาดามีความแตกต่างกัน กล่าวคือ จังหวัดได้รับมอบอำนาจจากบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญโดยตรง ในขณะที่อาณาเขตจัดตั้งขึ้นโดยกฎหมายของสหพันธรัฐ ดังนั้นรัฐบาลสหพันธรัฐจึงมีอำนาจโดยตรงในการควบคุมดูแลอาณาเขต ส่วนรัฐบาลของจังหวัดนั้นมีอำนาจและสิทธิในการปกครองตนเองมากกว่า

รูปภาพ 1: แผนที่จังหวัด (Provinces) และอาณาเขต (Territories) ของแคนาดา

แคนาดาใช้ภาษาทางราชการ 2 ภาษา คือ ภาษาอังกฤษและฝรั่งเศส ปัจจุบันพลเมืองของแคนาดามีจำนวน 37,742,154 คน (ค.ศ. 2020) พลเมืองส่วนใหญ่เป็นชนผิวขาวที่พูดภาษาอังกฤษเป็นภาษาแม่มีประมาณร้อยละ 57 คนผิวขาวที่พูดภาษาฝรั่งเศสเป็นภาษาแม่มีประมาณร้อยละ 21 (เฉพาะในจังหวัดควิเบกประชากรร้อยละ 94 พูดภาษาฝรั่งเศส) และภาษาแม่อื่นๆ อีกร้อยละ 22 สำหรับคนพื้นเมือง (Aboriginal Peoples) มีจำนวน 1,673,780 คน (ค.ศ. 2016) คิดเป็นร้อยละ 4.9 ของประชากรทั้งประเทศ โดยแยกเป็น First Nations จำนวน 977,230 คน Metis จำนวน 587,545 คน และ Inuit จำนวน 65,025 คน

ชนพื้นเมืองแคนาดา

ชื่อเรียกและการแบ่งกลุ่มคนพื้นเมืองแคนาดา

“คนพื้นเมืองแคนาดา” (Aboriginal Canadians) มีชื่อเรียกอื่นๆ อีกอย่างน้อย 3-4 ชื่อ คือ ชนพื้นเมืองแคนาดา (Indigenous Canadians) ชนเผ่าดั้งเดิมแคนาดา (Native Canadians) ประชาชนกลุ่มแรก (First Peoples) และอินเดียน (Indian) สำหรับชื่อเรียก “อินเดียน” เป็นชื่อเรียกที่ใช้ในทางกฎหมายที่หมายถึงเฉพาะกลุ่ม First Nations (กลุ่ม “ปฐมชาติ” ซึ่งเป็นกลุ่มคนพื้นเมืองที่ใหญ่ที่สุดในแคนาดา) ส่วนคำว่า “คนพื้นเมือง” (Aboriginal Peoples) เป็นชื่อที่ใช้เรียกรวม (collective title) เฉพาะทางกฎหมายซึ่งรวมถึงกฎหมายรัฐธรรมนูญแคนาดาปี 1982 (ใช้อยู่ในปัจจุบัน) ดังนั้นชื่อเรียกนี้ปัจจุบันไม่เป็นที่นิยมเรียกกัน และตั้งแต่หลังปี 2000 เป็นต้นมานิยมใช้ชื่อเรียกคนพื้นเมืองแคนาดาในชื่อ “Indigenous Peoples” หรือ “ชนพื้นเมือง” อย่างไรก็ตาม ในทางกฎหมายของแคนาดานั้นยังใช้ชื่อเรียกว่า “Aboriginal Peoples” หรือ “คนพื้นเมือง” ทั้งนี้ เพื่อไม่ให้สับสน ในบทความนี้ผู้เขียนจะใช้ชื่อเรียก “Indigenous Peoples” เมื่อกล่าวถึงชนพื้นเมืองโดยรวม แต่จะใช้คำว่า “Aboriginal Peoples” เมื่อต้องอ้างอิงเอกสารด้านกฎหมาย

นักโบราณคดีและนักมานุษยวิทยาบอกว่าในอดีตมีชนพื้นเมืองเผ่าต่างๆ ประมาณ 643 เผ่าได้ตั้งถิ่นฐานในทวีปอเมริกาเหนือมานานมากแล้ว มีหลักฐานย้อนหลังได้ถึงประมาณ 40,000 ปี ซึ่งในที่นี้รวมถึงชนพื้นเมืองในแคนาดาด้วย อย่างไรก็ตาม สำหรับโลกภายนอกแล้วมักรู้จักชนพื้นเมืองในชื่อ “ชนเผ่าอินเดียนแดง” (Red Indian Tribes) ซึ่งชื่อเรียกนี้มาจากการที่คริสโตเฟอร์ โคลัมบัส (Christopher Columbus) นักสำรวจชาวอิตาลีได้เดินทางมาถึงทวีปอเมริกาเมื่อวันที่ 12 ตุลาคม 1492 (เมื่อ 530 ปีที่แล้ว) โดยในขณะนั้นเขาเข้าใจว่าทวีปอเมริกาคือประเทศอินเดีย จึงเรียกชนพื้นเมืองเผ่าต่างๆ ในทวีปนี้ว่า “ชนเผ่าอินเดียนแดง” เพราะชนพื้นเมืองที่มีสีผิวคล้ำดำแดงคล้ายคนอินเดีย

รัฐธรรมนูญแคนาดาปี 1982 มาตรา 35 ได้ระบุว่า “คนพื้นเมือง (Aboriginal Peoples) ประกอบด้วยกลุ่มพลเมือง 3 กลุ่ม คือ กลุ่มปฐมชาติ (First Nations) กลุ่มอินูอิท หรือ เอสกิโม (Inuit/Eskimo) และกลุ่มเมทิส (Metis)” สำหรับคำว่า In-

dian และ Eskimo เป็นคำที่ไม่นิยมใช้ในประเทศแคนาดาเพราะเป็นคำที่มีความหมายในเชิงดูถูกคนพื้นเมืองเหล่านี้ ปัจจุบันคนพื้นเมืองแคนาดาเหลือจำนวนเพียงประมาณ 60 เผ่าเท่านั้น และพวกเขาไม่ชอบให้คนภายนอกเรียกพวกเขาว่า “ชนเผ่าอินเดียนแดง” (Red Indian Tribes) เพราะพวกเขาไม่ใช่คนอินเดียนตามที่โคลัมบัสเข้าใจผิดมาตั้งแต่ต้น เพื่อให้เกิดความเข้าใจดียิ่งขึ้นจึงขอกล่าวถึง “คนพื้นเมือง” (Aboriginal People) ในประเทศแคนาดาทั้ง 3 กลุ่ม โดยสังเขป

กลุ่มปฐมชาติ (First Nations)

ในประเทศแคนาดากลุ่มปฐมชาติ (First Nations) หมายถึง “พลเมืองที่สามารถสืบค้นถึงบรรพบุรุษของพวกเขาว่าเคยครอบครองดินแดนหรืออยู่ในแผ่นดินนี้มาก่อนการเข้ามาของชาวยุโรปและอเมริกันในช่วงท้ายของคริสต์ศตวรรษที่ 18”¹ (Muckle, 2007) คำว่า “ปฐมชาติ” เป็นคำที่ใช้เรียกคนพื้นเมืองในแคนาดาที่ไม่ใช่กลุ่มเมทิส (Metis) และกลุ่มอินูอิต (Inuit) กลุ่มปฐมชาตินี้เป็นกลุ่มที่คนทั่วไปรู้จักกันในชื่อ “อินเดียน” (Indians) “คนพื้นเมืองดั้งเดิม” (Natives) และ “อเมริเดียน” (Amerindians) อย่างไรก็ตามการเรียกชื่อนี้ในทางปฏิบัติยังมีความสลับซับซ้อนอยู่ไม่น้อยตามกฎหมายนั้นกลุ่มปฐมชาติมีสถานะทางทะเบียนเป็นอินเดียน (Status Indian) และเป็นกลุ่มที่มีสิทธิอาศัยอยู่ในที่ดินจัดสรรที่เรียกว่า “Reserves” และในชุมชนที่เรียกว่า “Bands” ในอดีตกลุ่มปฐมชาติมีกลุ่มย่อยทั้งหมด 634 กลุ่ม มีภาษาพูดที่แตกต่างกันมากกว่า 50 ภาษา แต่ปัจจุบันกลุ่มนี้มีประมาณ 60 กลุ่มย่อยเท่านั้น ก่อนปี 1980 กลุ่มนี้รู้จักกันในชื่อ “อินเดียน” (Indian) คำว่า “ปฐมชาติ” (First Nations) ถูกใช้เป็นครั้งแรกในปี 1980 เมื่อผู้นำชนเผ่าต่างๆ ได้มีการประชุมที่เมืองออกตาวา และพวกเขาได้มีการประกาศของกลุ่มปฐมชาติ” ซึ่งการประกาศนี้ทำให้ในปี 1982 องค์การทางการเมืองระดับชาติของพวกเขาที่มีชื่อว่า “National Indian Brotherhood” ได้เปลี่ยนชื่อเป็น “Assembly of First Nations” ทั้งนี้เพื่อเป็นสัญลักษณ์ว่าพวกเขามีสถานะที่เทียบเท่ากับคนอังกฤษและฝรั่งเศสในแคนาดา เป็นการสะท้อนให้เห็นถึงการมีอำนาจอิสระสูงสุด (sovereign nature) ที่จะนำไปสู่การตัดสินใจด้วยตนเอง (self-determination) หรือการกำหนดอนาคตของพวกเขาด้วยพวกเขาเอง และการปกครองตนเอง (self-government) ของคนพื้นเมืองแคนาดา

จากการศึกษาพบว่ากลุ่มปฐมนิคมชาติได้มีเส้นทางการค้าทั่วแคนาดาตั้งแต่เมื่อ 500 ปีก่อนคริสตกาลถึงคริสต์ศตวรรษที่ 1000 (500 BCE – 1000 CE) แล้วชุมชนต่างๆ ของกลุ่มปฐมนิคมชาติได้ก่อกำเนิดวัฒนธรรม จารีตประเพณี ภาษา และคุณลักษณะเฉพาะของแต่ละกลุ่มที่มีความแตกต่างกันอย่างมากตามความเชื่อและสภาพแวดล้อมที่ตั้งถิ่นฐาน กลุ่มปฐมนิคมชาติตั้งถิ่นฐานกระจายอยู่ทั่วประเทศ กล่าวคือทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือ ได้แก่เผ่า Athapaskan, Slavery, Dogrib, Tutchone, และ Tlingit กลุ่มที่อยู่ตามชายฝั่งมหาสมุทรแปซิฟิก คือเผ่า Tsimshian, Haida, Salish, Kwakiutl, Heiltsuk, Nootka, Nisga'a, Senakw, และ Gitksan สำหรับกลุ่มที่ตั้งถิ่นฐานในพื้นที่ราบ คือเผ่า Blackfoot, Kainawa, Sarcree และ Peigan กลุ่มที่ตั้งถิ่นฐานในป่าทางภาคเหนือ คือเผ่า Cree และ Chipewyan กลุ่มที่อยู่รอบๆ ทะเลสาบเกรท (Great Lakes) คือเผ่า Anishinaabe, Algonquin, Iroquois และ Huron และกลุ่มที่อยู่ตามชายฝั่งมหาสมุทรแอตแลนติก ได้แก่เผ่า Beothuk, Maliseet, Innu, Abenaki และ Mi'kmaq

กลุ่มปฐมนิคมชาติที่เป็นเผ่าใหญ่ๆ มีจำนวน 11 เผ่า ได้แก่ 1) เผ่าครี (Cree) 2) โอจิบเว หรืออะนิชินาเบ (Ojibwa/ Anishinaabe) 3) อิโรควัย (Iroquois) 4) โมฮอก (Mohawks) 5) เดเน (Dene) 6) มิคมาค (Mikmaq) 7) แบล็กฟุต (Blackfoot) 8) ดาโกทา (Dakotas) 9) มอนแทกไน/นาสกาปีส (Montagnais/Naskapis) 10) ฮาลโกเมเลม (Halkomelem) และ 11) ชิพวียน (Chipewyans) ทั้งนี้เผ่าครีและเผ่าโอจิบเวหรืออะนิชินาเบเป็นสองเผ่าที่ใหญ่ที่สุดที่มีประชากรรวมกันถึงประมาณร้อยละ 53 ของประชากรทั้งหมดในกลุ่มปฐมนิคมชาติ นอกเหนือจาก 11 เผ่านี้แล้ว เผ่าอื่นๆ นับเป็นคนพื้นเมืองเผ่าเล็กเผ่าน้อยที่มีจำนวนประชากรไม่มากนัก

ทั้งนี้ยังมีกลุ่มปฐมนิคมชาติจำนวนมากที่มีอารยธรรม (civilizations) ได้สร้างความเป็นอัตลักษณ์เฉพาะเผ่าและจุดเด่นมากมาย เช่น การตั้งถิ่นฐานถาวรในเมือง การเกษตรกรรม สถาปัตยกรรมเกี่ยวกับอนุสาวรีย์และพลเมือง และลำดับขั้นทางสังคมที่สลับซับซ้อน ซึ่งอารยธรรมเหล่านี้ได้วิวัฒนาการและเปลี่ยนไปเมื่อคนผิวขาวจากทวีปยุโรปได้เข้ามาตั้งถิ่นฐานถาวรครั้งแรกในแคนาดาในปลายคริสต์ศตวรรษที่ 15 และต้นคริสต์ศตวรรษที่ 16 และได้นำวัฒนธรรมเหล่านี้ไปทำการตรวจสอบทางโบราณคดี ปัจจุบันกลุ่มปฐมนิคมชาติมีรัฐบาลของตนเอง (First Nations governments) กระจายอยู่

ทั่วประเทศ โดยประมาณครึ่งหนึ่งของกลุ่มปฐมชาติตั้งถิ่นฐานอยู่ในจังหวัด Ontario และ British Columbia สำหรับประชากรของกลุ่มปฐมชาติในแคนาดามีจำนวน 977,230 คน (ปี 2016)

อินูอิท หรือ เอสกิโม (Inuit or Eskimos)

นักมานุษยวิทยาบอกว่า กลุ่มอินูอิท คือกลุ่มที่สืบเชื้อสายมาจากวัฒนธรรมทูเล (Thule culture) ซึ่งมาจากทางภาคตะวันตกของรัฐอะลาสกา เมื่อประมาณคริสต์ศตวรรษที่ 10 แล้วกระจายตัวข้ามมหาสมุทรอาร์คติก (Arctic Ocean) มุ่งหน้ามาทางด้านตะวันออกมาแทนที่วัฒนธรรมดอร์เซต (Dorset – ภาษา Inuktitut ใช้คำว่า Tuniiit) กลุ่มอินูอิทมีถิ่นฐานส่วนใหญ่อยู่ที่จังหวัดนูนาวุตและควิเบก

ประวัติศาสตร์ของพวกอินูอิท กล่าวถึงพวก Tuniiit (Dorset) ที่เป็นยักษ์และคนแคระซึ่งเป็นคนที่สูงกว่าและแข็งแรงกว่าพวกอินูอิท นักวิจัยมีสมมติฐานว่าวัฒนธรรมดอร์เซตหรือทูเนินั้นไม่มีสุนัข ไม่มีอาวุธที่ใหญ่กว่าและไม่มีเทคโนโลยีและอุปกรณ์ โดยพวกอินูอิท ประมาณปีคริสต์ศตวรรษที่ 13 พวกอินูอิทได้ตั้งถิ่นฐานในภาคตะวันตกของกรีนแลนด์ และในที่สุดได้เคลื่อนย้ายมาทางด้านตะวันออกของกรีนแลนด์ในศตวรรษต่อมา พวกอินูอิทมีเส้นทางการค้าของตนเอง ความขัดแย้งในเรื่องอาณาเขตและสงครามระหว่างกลุ่มอินูอิทเองมักเกิดขึ้นเสมอเมื่อมีประชากรมากขึ้น ในคริสต์ศตวรรษที่ 13 วัฒนธรรมทูเล (Thule) ได้เข้ามาในกรีนแลนด์ซึ่งปัจจุบันคือส่วนหนึ่งของแคนาดา พวกชาวนอร์เวโบราณ (Norseman) ได้กล่าวถึงการค้าและการปล้นสะดมของพวกอินูอิทในคริสต์ศตวรรษที่ 13-14 และได้กล่าวถึงการตั้งถิ่นฐานของพวกชาวตะวันตก หลังจากการไม่ปรากฏหลักฐานของพวกชาวนอร์เวโบราณที่กรีนแลนด์แล้วก็ไม่มีหลักฐานใดกล่าวถึงพวกอินูอิทอีกเลยเป็นเวลาประมาณหนึ่งศตวรรษ จนกระทั่งมาถึงกลางคริสต์ศตวรรษที่ 16 พวกชาวบาสก์ (Basque - กลุ่มชาติพันธุ์เก่าแก่ที่สุดในยุโรป) จึงได้เริ่มกล่าวถึงพวกอินูอิทที่ชายฝั่งแลบราดอร์ (Labrador coast) อีกครั้งหนึ่ง ปัจจุบันประชากรของกลุ่มอินูอิท (Inuit) ในแคนาดามีจำนวน 65,025 คน (ปี 2016)

เมทิส (Metis)

เมทิส (Metis) คือกลุ่มที่สืบเชื้อสายมาจากการแต่งงานกับชาวยุโรป (ส่วนใหญ่คือชาวฝรั่งเศส) กับคนพื้นเมือง (เผ่า Cree, Ojibwa, Algonquin, Saulteaux, Menominee, Mi'kmaq, Maliseet, และกลุ่มปฐมาชาติอื่นๆ) ซึ่งกลุ่มเมทิสมีประวัติความเป็นมาตั้งแต่กลางคริสต์ศตวรรษที่ 17 สำหรับชาวยุโรปนั้นเมื่อเข้ามาตั้งถิ่นฐานในแคนาดาครั้งแรกพวกเขาต้องพึ่งพาทักษะการค้าขนสัตว์และทักษะการมีชีวิตให้อยู่รอดจากคนพื้นเมือง (Aboriginal peoples) ดังนั้นการแต่งงานระหว่างพ่อค้าชาวยุโรปและผู้หญิงคนพื้นเมืองจึงเกิดขึ้นบ่อยๆ เพื่อการพึ่งพาและสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกัน กลุ่มเมทิสจึงเป็นกลุ่มพลเมืองที่มีเลือดผสมระหว่างคนพื้นเมืองและคนผิวขาวคือ ชาวอังกฤษและฝรั่งเศส ซึ่งแต่เดิมนั้นกฎหมายให้หมายถึงเฉพาะกลุ่มพลเมืองที่มีบิดาเป็นชาวอังกฤษหรือชาวฝรั่งเศสและมีมารดาเป็นคนพื้นเมืองเท่านั้น แต่ปัจจุบันนี้กฎหมายได้เปิดกว้างให้ครอบคลุมถึงพลเมืองที่มีบิดาเป็นคนพื้นเมืองและมีมารดาเป็นชาวอังกฤษหรือชาวฝรั่งเศสด้วย ซึ่งกลุ่มเมทิสที่มีบิดาเป็นคนพื้นเมืองและมีมารดาเป็นชาวอังกฤษหรือชาวฝรั่งเศสนี้ปัจจุบันสตรีกลุ่มนี้มีจำนวนประมาณ 75,000 – 100,000 คนที่กำลังจะได้รับสิทธินี้ โดยกำลังมีการสำรวจและรวบรวมจำนวนที่แน่นอน

ส่วนใหญ่กลุ่มเมทิสมีถิ่นที่อยู่ในจังหวัด British Columbia, Alberta, Saskatchewan, Manitoba และ Ontario รวมทั้งในอาณาเขต Northwest Territories ปัจจุบันกลุ่มเมทิสส่วนใหญ่พูดภาษาอังกฤษและฝรั่งเศส ขณะเดียวกันก็มีการใช้ภาษาคนพื้นเมืองเผ่าต่างๆ ที่หลากหลายด้วย

ในรัฐธรรมนูญ ปี 1982 มาตรา 5 กล่าวถึงกลุ่มเมทิสว่า ในทางกฎหมายนั้นมีการถกเถียงและอธิบายถึงคำจำกัดความ คำว่า “เมทิส” เป็นเวลานานมาแล้ว อย่างไรก็ตาม เมื่อวันที่ 23 กันยายน 2003 ศาลฎีกาของแคนาดา (Supreme Court of Canada) ได้ตัดสินว่า “เมทิส” เป็นกลุ่มคนที่มีความแตกต่างจากคนทั่วไป ซึ่งความแตกต่างนี้มีนัยสำคัญในด้านสิทธิต่างๆ ด้วย ซึ่งกลุ่มเมทิสแตกต่างจากกลุ่มปฐมาชาติที่พวกเขาสามารถปรับตัวให้เข้ากับสังคมข้างเคียงได้ง่ายกว่า สำหรับประชากรของกลุ่มเมทิสในแคนาดามีจำนวน 587,545 คน (ปี 2016)

ประชากรและการกระจายตัว

สถิติที่เป็นทางการปี 2016 ระบุว่าประชากรคนพื้นเมืองแคนาดา รวมทั้งสิ้นมีจำนวน 1,673,780 คน (รวมทั้ง 3 กลุ่ม คือ First Nations, Metis และ Inuit) โดยเด็กคนพื้นเมืองที่มีอายุตั้งแต่แรกเกิดถึง 4 ปี คิดเป็นร้อยละ 7.7 ของประชากรทั้งประเทศ ซึ่งนับว่าสูงมากและในจำนวนของเด็กคนพื้นเมืองนี้ร้อยละ 51.2 เป็นเด็กที่อยู่ในสถานรับเลี้ยงดูอุปถัมภ์ (foster cares) หน่วยงานทางการแคนาดาระบุว่าในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 20 ประชากรคนพื้นเมืองได้เพิ่มขึ้นเป็น 10 เท่า ซึ่งเป็นอัตราการเพิ่มขึ้นของคนพื้นเมืองที่เร็วมาก โดยระบุว่าระหว่างค.ศ. 1900-1950 ประชากรคนพื้นเมืองเพิ่มขึ้นร้อยละ 29 แต่หลังจากค.ศ. 1960 เป็นต้นมาอัตราการตายของเด็กเกิดใหม่ในพื้นที่จัดสรร (reserves) ได้ลดลงอย่างมาก ทำให้ประชากรคนพื้นเมืองเพิ่มเป็นร้อยละ 161 และสำหรับกลุ่มปฐุมชาตินั้นตั้งแต่ปี 1980 เป็นต้นมามีประชากรเด็กเพิ่มขึ้นเป็น 2 เท่า ซึ่งในปัจจุบันนี้ประชากรครึ่งหนึ่งของกลุ่มปฐุมชาติมีอายุต่ำกว่า 25 ปี อนึ่ง การย้ายถิ่นฐานมาอยู่ในเมืองของคนพื้นเมืองก็ได้เพิ่มขึ้นอย่างมาก โดยปัจจุบันประชากรคนพื้นเมืองร้อยละ 56 อาศัยอยู่ในเมือง ในขณะที่มีเพียงร้อยละ 44 เท่านั้นที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ในพื้นที่จัดสรร (reserves)

ตาราง 1 : สถิติประชากรชนพื้นเมืองแคนาดา (ค.ศ.2016)

จังหวัด / อาณาเขต	จำนวน	% ^A	ปฐมชาติ (อินเดีย)	เมทิส	อินูอิท	ผสม / ผสม	อื่นๆ ^B
บริติช โคลัมเบีย	270,585	5.9%	172,520	89,405	1,615	4,350	2,695
อัลเบอร์ตา	258,640	6.5%	136,590	114,370	2,500	2,905	2,280
ซัสกัตเชวัน	175,020	16.3%	114,565	57,875	360	1,305	905
แมนิโทบา	223,310	18.0%	130,505	89,360	605	2,020	820
ออนแทรีโอ	374,395	2.8%	236,685	120,585	3,860	5,725	7,540
ควิเบก	182,890	2.3%	92,650	69,360	13,940	2,760	4,170
นิว บรันสวิก	29,385	4.0%	17,570	10,205	385	470	750
โนวา สกอตีย	51,490	5.7%	25,830	23,315	795	835	720
ปρίนซ์ เอ็ดเวิร์ด ไอส์แลนด์	2,740	2.0%	1,870	710	75	20	65
นิวฟาวแลนด์ และ แลบราดอร์	45,725	8.9%	28,370	7,790	6,450	560	2,560
ยูคอน	8,195	23.3%	6,690	1,015	225	160	105
อาณาเขต นอร์ทเวสต์ต่างๆ	20,860	50.7%	13,180	3,390	4,080	155	55
นูนาวุต	30,550	85.9%	190	165	30,140	55	10
รวม	1,673,780	4.9%	977,230	587,545	65,025	21,310	22,670
ที่มา: สถิติแคนาดา ปี 2016							

A คือ ร้อยละของประชากรจังหวัด หรืออาณาเขต (territories) ที่เป็นชนพื้นเมือง

B คือ สถิติประชากรที่ระบุว่าเป็นผู้ลงทะเบียนเป็นอินเดีย (Registered Indian) แต่ไม่ได้ระบุว่าเป็นกลุ่มอินเดียนอเมริกาเหนือ (North American Indian) หรือกลุ่มปฐมชาติ (First Nations) เมทิส (Metis) หรือ อินูอิท (Inuit)

ตาราง 2: สถิติการใช้ภาษาพื้นเมืองในแคนาดา (2006)

ภาษาพื้นเมือง	จำนวนผู้พูด	ภาษาแม่	ภาษาพูดที่บ้าน
ครี	99,950	78,855	47,190
อินุกติตุท	35,690	32,010	25,290
โอจิบเว	32,460	11,115	11,115
มอนแทกไนส์-นาสกาปี (อินนู)	11,815	10,970	9,720
เดเน	11,130	9,750	7,490
โอจี-ครี (อะนิซินินี)	12,605	8,480	8,480
มิคแมก	8,750	7,365	3,985
ภาษาชีวเอน (ดาโกตา/ชีว)	6,495	5,585	3,780
อะทีกกะเมก	5,645	5,245	4,745
แบลฟุต	4,915	3,085	3,085
ที่มา : สถิติแคนาดา ปี 2006			

อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมและวิถีชีวิตชนพื้นเมืองแคนาดา

วัฒนธรรมคือการส่งสืบทอดกันมาของบรรพบุรุษจากรุ่นสู่รุ่น วัฒนธรรมของบรรพบุรุษนั้นได้รับการขัดเกลาจากธรรมชาติที่แวดล้อมชนพื้นเมืองกลุ่มต่างๆ และมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิต จิตวิญญาณ และความคิดทางการเมืองของพวกเขา กล่าวสำหรับอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม (cultural identity) ของชนพื้นเมืองแคนาดาแล้วมีความสำคัญสำหรับพวกเขาอย่างยิ่ง ทั้งนี้เพื่อบ่งบอกว่าพวกเขาคือใคร จัดอยู่ในกลุ่มใด มาจากที่ใด มีความสัมพันธ์กับกลุ่มใดและความสัมพันธ์นั้นเป็นอย่างไร การที่ชนพื้นเมืองแคนาดามีความหลากหลายมากดังกล่าวนั้นแล้ว ดังนั้นแต่ละกลุ่มจึงมีวัฒนธรรม ภาษา วิถีชีวิต เรื่องเล่า เหตุการณ์ ประวัติศาสตร์ เทพนิยาย และความสัมพันธ์ระหว่างภายในกลุ่มและภายนอกกลุ่มที่แตกต่างกันออกไป

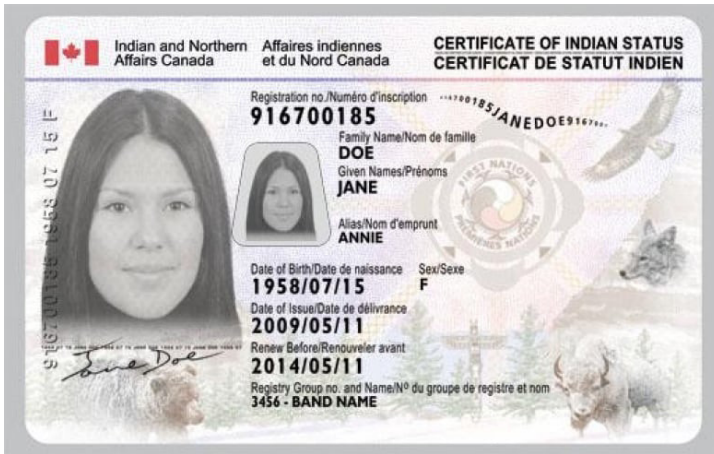
วัฒนธรรมของชนพื้นเมืองมีความสอดคล้องกับสภาพทางกายภาพและนิเวศของภูมิภาคอย่างใกล้ชิด เช่น ชนพื้นเมืองที่ตั้งถิ่นฐานอยู่บนชายฝั่งภาคตะวันตกของ

มหาสมุทรแปซิฟิกซึ่งอยู่ท่ามกลางมหาสมุทรและแม่น้ำจะประกอบอาชีพหาปลาเป็นหลักและปลาแซลมอน (salmon) เป็นปลาที่สำคัญสำหรับพวกเขา ส่วนคนที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ในพื้นที่ราบนั้นการล่าควายไปชนจึงเป็นอาชีพหลักของพวกเขา ในขณะที่ชนพื้นเมืองกลุ่มอินูอิตที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ทางขั้วโลกเหนือซึ่งมีภูมิอากาศที่หนาวเย็นมาก พวกเขาจึงดำรงชีวิตด้วยการล่าสัตว์เป็นหลัก โดยเฉพาะแมวน้ำ (seals) ในขณะที่ชนพื้นเมืองกลุ่มปัฐมภูมิเผ่าอะนิชินาบี (Anishinaabe) ที่ตั้งถิ่นฐานในจังหวัดออนตาริโอ ซึ่งมีภูมิอากาศไม่หนาวเย็นมากนัก พวกเขาดำรงชีวิตด้วยการทำเกษตรโดยการปลูกพืชเป็นหลัก โดยพืชในวัฒนธรรมที่สำคัญของชนพื้นเมืองกลุ่มนี้มี 3 ชนิด (พวกเขาเรียกว่าพืช 3 พี่น้อง) คือ ข้าวโพด (maize/corn) ฟักทอง (winter squash/pumpkin) และถั่ว (climbing beans/common beans) เป็นต้น

สำหรับภาษานั้นแคนาดามีการใช้ภาษาคนพื้นเมืองเป็นชื่อเรียกสถานที่และภูมิประเทศที่สำคัญอย่างแพร่หลาย เช่น คำว่า “Canada” มาจากภาษาคนพื้นเมืองเผ่า Iroquois ซึ่งแปลว่า “หมู่บ้าน” (village) หรือ “การตั้งถิ่นฐาน” (settlement) คำว่า “Saskatchewan” มาจากภาษาคนพื้นเมืองเผ่า Cree แปลว่า “ไหลเร็ว” (swift-flowing) ซึ่งเดิมใช้เรียกชื่อแม่น้ำสายหนึ่ง คือ Saskatchewan River คำว่า “Ottawa” (คำพื้นเมืองเดิมคือ “adawe”) มาจากภาษาคนพื้นเมืองเผ่า Algonquin แปลว่า “ค้าขาย” (to trade) นอกจากนั้นชื่อเรียกของสัตว์ กิฟ และสิ่งของหลายชนิดก็เป็นภาษาของคนพื้นเมืองแคนาดา เช่น caribou, chipmunk, skunk, moose, barbecue, canoe, lacrosse, tobacco เป็นต้น

กฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับคนพื้นเมืองแคนาดา

ในทางกฎหมายชื่อเรียกพลเมืองกลุ่มต่างๆ ในแคนาดามีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ทั้งนี้เพราะชื่อนี้จะมีปรากฏอยู่ในกฎหมาย สำหรับคนพื้นเมืองจะมีบัตรประจำตัวพิเศษเฉพาะที่ทำให้ได้รับสิทธิพิเศษต่างๆ มากกว่าพลเมืองกลุ่มอื่นๆ ซึ่งสิทธิต่างๆ นั้นคนพื้นเมืองได้เรียกร้องจากรัฐบาลมานานแล้วและปัจจุบันก็ยังคงมีการเรียกร้องสิทธิต่างๆ อยู่เสมอ โดยสิทธิต่างๆ ได้มีการกำหนดไว้ในทั้งในกฎหมายรัฐธรรมนูญ พระราชบัญญัติสนธิสัญญาและข้อตกลงต่างๆ (Constitutional Law, Acts, Treaties, Agreements) ระหว่างคนพื้นเมืองกับรัฐบาล โดยคนพื้นเมืองถือว่าตัวเองเป็นเจ้าของแผ่นดินนี้มาก่อนคนผิวขาว (อังกฤษและฝรั่งเศส) ซึ่งเป็นผู้อพยพมาตั้งถิ่นฐานในภายหลัง

รูปภาพ 2: บัตรประจำตัวประชาชนคนพื้นเมืองแคนาดา

สิทธิของคนพื้นเมืองในแคนาดา

คนพื้นเมืองในแคนาดาได้รับสิทธิพิเศษต่างๆ มากกว่าพลเมืองทั่วไป โดยเฉพาะคนพื้นเมืองที่อยู่ในพื้นที่สงวนที่เรียกว่า “Reserves” คนพื้นเมืองในแคนาดาและสหรัฐอเมริกายังมีสิทธิพิเศษในการย้ายและตั้งถิ่นฐานระหว่างสองประเทศได้โดยอิสระ สิทธิพิเศษในการเดินทางข้ามพรมแดนระหว่างสองประเทศนี้โดยไม่ต้องใช้หนังสือเดินทางใดๆ สิทธิพิเศษในการไม่ต้องถือสัญชาติแคนาดา รวมทั้งสิทธิพิเศษในการล่าสัตว์ป่าได้ตลอดทั้งปีเพื่อนำมาเป็นอาหาร เป็นต้น ซึ่งสิทธิพิเศษเหล่านี้คนแคนาดาทั่วไปไม่สามารถมีได้ และสิทธิเหล่านี้ได้รับการรับรองโดยองค์การสหประชาชาติอีกด้วย

เพื่อให้เกิดความเข้าใจยิ่งขึ้นจึงขอสรุปเกี่ยวกับสิทธิต่างๆ ของคนพื้นเมืองแคนาดาและกฎหมายบางฉบับที่เกี่ยวข้องซึ่งมีรายละเอียดมากและมีเป็นจำนวนมาก ทั้งนี้เพราะคนพื้นเมืองได้ร่วมมือกันเรียกร้องสิทธิต่างๆ จากรัฐบาลคนผิวขาว ตั้งแต่คนผิวขาวเริ่มเข้ามาตั้งถิ่นฐานอย่างถาวรในดินแดนแห่งนี้ในคริสต์ศตวรรษที่ 15 - 16 หรือเมื่อ 500 กว่าปีที่แล้ว และแม้ปัจจุบันนี้การเรียกร้องสิทธิต่างๆ ของคนพื้นเมืองแคนาดาก็ยังมีอยู่อย่างต่อเนื่องมิได้ขาด

สิทธิของคนพื้นเมืองแคนาดาเป็นสิทธิส่วนรวม (collective rights) ของคนพื้นเมืองที่สืบทอดกันมาอย่างต่อเนื่องยาวนานมากจนไม่สามารถนับเป็นระยะเวลาได้ โดยเฉพาะสิทธิในการครอบครองที่ดิน (land rights) ซึ่งเป็นสิทธิทางมรดกที่คนพื้นเมืองได้ถือปฏิบัติกันมาอย่างยาวนานก่อนที่จะชาวยุโรปจะได้มาตั้งถิ่นฐาน ถึงแม้ว่าประวัติศาสตร์ของแต่ละกลุ่มคนพื้นเมืองจะแตกต่างกันและไม่มีคำจำกัดความเกี่ยวกับสิทธิของคนพื้นเมือง และแม้ว่าสิทธินี้จะมีความหลากหลายระหว่างคนพื้นเมืองกลุ่มต่างๆ อย่างไรก็ตาม สิทธิต่างๆ ที่สำคัญ ได้แก่

- 1) สิทธิในที่ดิน (The rights to the land)
- 2) สิทธิพื้นฐานในทรัพยากรเพื่อการยังชีพและกิจกรรมต่างๆ (The rights to subsistence resources and activities)
- 3) สิทธิในการกำหนดอนาคตตนเองและการปกครองตนเอง (The rights to self-determination and self-government) และ
- 4) สิทธิในการปฏิบัติตามวัฒนธรรมและประเพณีของตนเอง ซึ่งรวมทั้งภาษาและความเชื่อต่างๆ ของคนพื้นเมือง (The rights to practice one's own culture and customs including language and religion)

สิทธิต่างๆ ดังกล่าวของคนพื้นเมืองมิได้มาจากสังคมภายนอก แต่เป็นผลมาจากการครอบครองอาณาเขตหรือดินแดนที่เป็นบ้านเกิดของพวกเขาและการมีอยู่ของโครงสร้างทางสังคม การเมืองและกฎระเบียบต่างๆ ของพวกเขาเอง ดังนั้น สิทธิของคนพื้นเมืองจึงต้องแยกออกจากสิทธิของคนแคนาดาทั่วไปภายใต้กฎหมายจารีตประเพณีของแคนาดา (Canadian Common Law)

ข้อบัญญัติที่เกี่ยวข้อง

ความเชื่อและวัฒนธรรมของคนพื้นเมืองแคนาดามีความสัมพันธ์ที่ลึกซึ้งกับที่ดินมายาวนานนับหมื่นปี สำหรับกลุ่มปฐุมชาติ ซึ่งเป็นคนพื้นเมืองกลุ่มใหญ่ที่สุดนั้น แม้ว่าจะมีเผ่าย่อยเป็นจำนวนมากและมีความแตกต่างทางวัฒนธรรมอย่างมาก แต่ทุกกลุ่มก็มีความเชื่อ หลักการ การสร้างความสัมพันธ์ และความรับผิดชอบต่อนั่นแผ่นดินที่คล้ายคลึงกัน กล่าวคือพวกเขามีความเชื่อว่าพระผู้เป็นเจ้า (the Creator) เป็นผู้มอบที่ดินให้พวกเขา ดังนั้น ที่ดินจึงเป็นของพวกเขาทั้งในอดีต ปัจจุบัน และในอนาคต พวกเขา

มีความเชื่อว่าที่ดินทุกผืนไม่ควรมีใครคนใดคนหนึ่งหรือมนุษย์เป็นเจ้าของเช่นเดียวกับสิ่งมีชีวิตทั้งหลาย พวกเขามีความเชื่อว่าที่ดินเป็นของมนุษย์ทุกคน และในทางกลับกันมนุษย์ต้องมีความรับผิดชอบ ให้ความเคารพ และให้ความใส่ใจผืนแผ่นดินด้วย คนพื้นเมืองเข้าใจเรื่องนี้เป็นอย่างดีในฐานะที่เป็นความสัมพันธ์ในเชิงการตอบแทนซึ่งกันและกันเกี่ยวกับที่ดิน แต่เมื่อชาวยุโรปได้เดินทางมาตั้งถิ่นฐานในทวีปอเมริกาเหนือ พวกเขาได้นำเอาความคิดเรื่องความเป็นเจ้าของทรัพย์สินส่วนบุคคล (private property ownership) มาด้วย พร้อมกับกับความเชื่อที่ว่ามนุษย์ควรเป็นเจ้าของที่ดิน ซึ่งชาวยุโรปมีความเชื่อว่ามันเป็นอย่างก้าวหนึ่งที่น่าไปสู่ความมี “อารยธรรม” (civilization) ของมนุษยชาติ

ในปี 1763 กษัตริย์อังกฤษได้ประกาศรับรองสิทธิในที่ดินของคนพื้นเมืองเมื่อมีการอพยพของชาวยุโรปมาตั้งถิ่นฐานในแผ่นดินที่เรียกว่าแคนาดาในปัจจุบันเพิ่มมากขึ้น ในประกาศนี้กล่าวไว้ว่าความเป็นเจ้าของที่ดินในอเมริกาเหนือถูกออกโดยกษัตริย์จอร์จที่ 3 แต่สิทธิในที่ดินของคนพื้นเมือง (Aboriginal Title) ยังคงมีอยู่และจะสูญเสียสิทธินี้ก็ต่อเมื่อได้ทำสนธิสัญญากับกษัตริย์อังกฤษเท่านั้น นอกจากนี้ในประกาศนี้ยังได้ระบุไว้ว่าที่ดินของคนพื้นเมืองสามารถขายหรือยกให้กับกษัตริย์เท่านั้น ไม่สามารถขายหรือยกให้ผู้มาตั้งถิ่นฐานอื่นใดได้ ในที่นี้จะขอกล่าวถึงกฎหมายและสิทธิของคนพื้นเมืองแคนาดาที่มีพัฒนาการมายาวนานที่สำคัญ ดังนี้

1) Aboriginal Title

Aboriginal Title คือสิทธิทางกฎหมายในการเป็นเจ้าของที่ดินตามกฎหมายจารีตประเพณี (Common Law) เป็นสิทธิตามธรรมชาติในที่ดินหรืออาณาเขต (land or a territory) ของคนพื้นเมือง ซึ่งเป็นสิทธิที่ระบบกฎหมายของแคนาดาได้ให้การรับรองว่าเป็นสิทธิส่วนรวมที่มีลักษณะสิทธิเฉพาะในการใช้และให้อำนาจแก่คนพื้นเมืองซึ่งมีบรรพบุรุษเป็นเจ้าของดินแดนนี้มาก่อน สิทธินี้มีได้มาจากอิทธิพลภายนอกแต่มีต้นกำเนิดมาจากการครอบครอง การใช้ การควบคุม ความสัมพันธ์กับดินแดน โครงสร้างทางสังคม การเมือง และกฎหมายของบรรพบุรุษของคนพื้นเมืองก่อนการเป็นอาณานิคมภายใต้คนผิวขาว ดังนั้น สิทธิตามธรรมชาติในที่ดินของคนพื้นเมือง (Aboriginal Title) และสิทธิต่างๆ ของคนพื้นเมืองนี้จึงต้องแยกต่างหากจากพลเมืองแคนาดาที่ไม่ใช่คนพื้นเมืองภายใต้กฎหมายทั่วไปของแคนาดา สิทธินี้มีได้ให้โดยรัฐ

แต่เป็นสิทธิทางมรดกที่พระมหากษัตริย์แห่งอังกฤษ (the Crown) ได้ทรงรับรองไว้ อย่างไรก็ตามสิทธินี้ส่วนหนึ่งยังเป็นที่ถกเถียงกันในศาลระหว่างผู้พิพากษาและผู้นำของคนพื้นเมืองในแคนาดา

สำหรับสนธิสัญญาสมัยใหม่ (the modern treaties) เกี่ยวกับที่ดินและทรัพยากรต่างๆ ของคนพื้นเมืองแคนาดานั้นได้เริ่มขึ้นในปี 1973 หลังจากศาลฎีกาแคนาดา (Supreme Court of Canada) ได้ตัดสินรับรองสิทธิต่างๆ ของคนพื้นเมือง (Aboriginal rights) เป็นครั้งแรก การตัดสินของศาลครั้งนี้นำไปสู่การพัฒนา “นโยบายเบ็ดเสร็จเกี่ยวกับการเรียกร้องเรื่องที่ดิน” (the Comprehensive Land Claim Policy) ซึ่งนำไปสู่การลงนามในสนธิสัญญาสมัยใหม่ครั้งแรกในปี 1975 คือสนธิสัญญา James Bay and Northern Quebec Agreement ดังนั้น ตั้งแต่ปี 1975 รัฐบาลแคนาดา (ทั้งรัฐบาลกลางและจังหวัด) ได้ลงนามในสนธิสัญญาสมัยใหม่ (เรียกอีกชื่อหนึ่งว่า ข้อตกลงเบ็ดเสร็จเรื่องการเรียกร้องที่ดิน) กับคนพื้นเมืองในแคนาดา จำนวน 25 ฉบับ มีชุมชนคนพื้นเมือง 97 แห่ง (ประชากร 89,000 คน) ได้รับสิทธิในสนธิสัญญาเหล่านี้ ซึ่งทำให้คนพื้นเมืองเป็นเจ้าของที่ดินมากกว่า 600,000 ตารางกิโลเมตร (มีอาณาเขตพื้นที่กว้างใหญ่เท่ากับจังหวัดแมนิโทบา) ได้รับการโอนเงินทุนมากกว่า 3.2 พันล้านเหรียญ วิถีชีวิตวัฒนธรรมคนพื้นเมืองได้รับการปกป้อง ได้รับโอกาสในการเข้าถึงทรัพยากรด้านการพัฒนา คนพื้นเมืองมีความเชื่อมั่นเกี่ยวกับสิทธิในที่ดินจำนวนมหาศาลมากถึงร้อยละ 40 ในแคนาดา ซึ่งมีความสัมพันธ์กับสิทธิในการปกครองตนเองและทางการเมืองของคนพื้นเมือง

2) Indian Act

Indian Act (พระราชบัญญัติอินเดีย) คือ กฎหมายของรัฐบาลกลาง (federal legislation) ที่บัญญัติและใช้มาตั้งแต่ปี 1876 โดย พรบ. นี้ใช้เฉพาะสำหรับคนพื้นเมืองกลุ่มปฐมชาติ (First Nations) เท่านั้น (ไม่ครอบคลุมถึงคนพื้นเมืองกลุ่ม Inuit และ Metis) พรบ. นี้มีการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญมากกว่า 20 ครั้ง ซึ่งครั้งสุดท้ายคือปี 1951 และมีการแก้ไขในปี 1985 ในส่วนที่เรียกว่า Bill C-31 ความสำคัญของ พรบ. นี้คือการบัญญัติเกี่ยวกับการจัดการพื้นที่จัดสรร (Reserves), คณะ/หมู่ (Bands), คำจำกัดความของคำว่า “Indian”, การจัดการศึกษา และการพัฒนาทุกมิติสำหรับคนพื้นเมืองกลุ่มปฐมชาติ ซึ่ง พรบ. นี้เป็นทิวทัศน์จักรวาลของสังคมทั้งคนพื้นเมืองเองและคนที่ไม่ใช่

คนพื้นเมืองมาตลอดระยะเวลาอันยาวนานตั้งแต่มีการบัญญัติขึ้นมาใช้ ทั้งในมิติที่เป็นคุณต่อคนพื้นเมืองและมิติที่เป็นการทำลายคนพื้นเมือง

สำหรับ Bill C-31 ใน Indian Act ที่แก้ไขในปี 1985 นั้น มีสาระสำคัญคือการแก้ไขไม่ให้มีการกีดกัน (discrimination) สิทธิสตรี และการคืนสถานะความเป็นอินเดียให้แก่ผู้ที่สูญเสียสถานะภาพหรือถูกปฏิเสธความเป็นอินเดียมาก่อน

3) Reserves

Reserves หรือ Indian Reserves คือที่ดินที่กฎหมายของแคนาดาได้กำหนดให้เป็นที่ดินที่สงวนไว้สำหรับคนพื้นเมืองกลุ่มปฐมชาติ (First Nations) ที่ดินนี้บางพื้นที่ตั้งอยู่ในเขตเมือง เช่น Opawikoscikan Reserve ในเมือง Prince Albert จังหวัด Saskatchewan, Wendake Reserve ในเมือง Quebec และ Enoch Cree 135 ในนคร Edmonton เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันมีคนพื้นเมืองทำงานในหลากหลายอาชีพและอาศัยอยู่นอก Reserves มากกว่า (ประมาณร้อยละ 56) และปัจจุบันมี Reserves จำนวน 2,267 แห่งทั่วแคนาดา

คนพื้นเมืองที่อยู่ในพื้นที่สงวน (Reserves) มีสิทธิพิเศษที่สำคัญได้แก่ การไม่ต้องเสียภาษีรายได้บุคคล (income taxes) ไม่ต้องเสียภาษีการค้า (sales taxes) ไม่ต้องเสียค่ารักษาพยาบาล (medical cares) ไม่ต้องเสียค่าศึกษาเล่าเรียน (education support) ตั้งแต่ระดับอนุบาลจนถึงระดับปริญญาตรี สิทธิในการได้รับเงินสนับสนุนด้านที่อยู่อาศัย (housing support) เป็นต้น ปัจจุบันพื้นที่สงวนบางแห่งห้ามไม่ให้มีการซื้อขายที่ดินและออกเอกสารสิทธิที่ดิน ทำให้ที่ดินใน Reserves ราคาถูกกว่าภายนอก รวมทั้งความคิดและการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของคนพื้นเมืองรุ่นใหม่และรุ่นเก่า ทำให้บางพื้นที่เกิดความขัดแย้งของคนพื้นเมืองด้วยกันเอง

สิทธิในการกำหนดอนาคตตนเอง และสิทธิในการปกครองตนเอง

แม้ว่าในทางกฎหมายแล้วสิทธิของคนพื้นเมืองยังไม่มีคำจำกัดความที่เป็นที่เข้าใจกัน และศาลฎีกาของแคนาดาก็ยังไม่ได้แก้ปัญหานี้ อย่างไรก็ตาม คนพื้นเมืองยืนยันว่าสิทธิคนพื้นเมืองนั้นรวมถึงสิทธิในการปกครองตนเอง (self-government) ด้วย คณะกรรมาธิการ (Royal Commission) เสนอให้แก้ปัญหานี้ใหม่เพื่อความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างคนพื้นเมืองและรัฐบาลแคนาดา ซึ่งรวมถึงการรับรองในเรื่องสิทธิใน

การปกครองตนเอง สิทธิการเรียกร้องในการตั้งถิ่นฐาน การขาดความไม่เท่าเทียมกันระหว่างคนพื้นเมืองและคนที่ไม่ใช่คนพื้นเมือง และการสร้างระบบยุติธรรมของคนพื้นเมืองเอง

ความพยายามในเจรจาต่อรองกับรัฐบาลแคนาดาเพื่อการปกครองตนเองของคนพื้นเมืองได้มีมาอย่างต่อเนื่อง อย่างน้อยที่สุดคือตั้งแต่ปี 1973 เป็นต้นมา และกล่าวได้ว่าประสบความสำเร็จในระดับหนึ่งมาโดยลำดับ ตัวอย่างของความสำเร็จในการจัดการปกครองตนเองของคนพื้นเมือง คือ ในปี 2000 รัฐสภาแคนาดาได้ผ่านพระราชบัญญัติการปกครองตนเองของคนพื้นเมืองเผ่านิสกา (Nisga'a) ในจังหวัดบริติชโคลัมเบีย ซึ่งพระราชบัญญัตินี้เป็นศักราชใหม่ของคนพื้นเมืองในแคนาดาที่ได้ต่อสู้เจรจากับรัฐเป็นระยะเวลายาวนานถึง 25 ปีตั้งแต่ปี 1975 ถึงปี 2000 ซึ่งข้อตกลงนี้ทำให้ชนเผ่านิสกา (Nisga'a) ในหุบเขานาส (Nass Valley) ได้สิทธิในการปกครองตนเองโดยมีพื้นที่ทั้งหมด 2,019 ตารางกิโลเมตร ทั้งนี้ ระหว่างปี 1973-2020 คนพื้นเมืองแคนาดาประสบความสำเร็จในการเรียกร้องสิทธิในการปกครองตนเอง จำนวน 25 พื้นที่ และกำลังอยู่ในระหว่างการเรียกร้องอีก จำนวน 43 พื้นที่

สิทธิในการปฏิบัติตามวัฒนธรรม ประเพณี ภาษา และศาสนาของตนเอง

รัฐบาลแคนาดาได้ให้ความสำคัญในการส่งเสริมด้านวัฒนธรรม ประเพณี ภาษา และความเชื่อของคนพื้นเมืองเป็นอย่างมาก โดยผ่านระบบศึกษา โดยมีความเชื่อว่าการที่จะรักษาวัฒนธรรม ประเพณี ภาษา และความเชื่อ หรืออัตลักษณ์ความเป็นคนพื้นเมืองไว้ได้อย่างยั่งยืนได้นั้น ต้องบรรจุสิ่งเหล่านี้ไว้ในหลักสูตรในสถานศึกษาเท่านั้น และคนพื้นเมืองต้องได้รับสิทธิด้านการศึกษาโดยไม่ต้องเสียค่าเล่าเรียน (education support) ตั้งแต่ระดับอนุบาลจนถึงระดับปริญญาตรี ปัจจุบันมีโรงเรียนระดับประถมศึกษา-มัธยมศึกษาในพื้นที่จัดสรร (Reserves) ทั่วประเทศจำนวน 447 แห่ง โดยในจำนวนนี้เป็นโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 246 แห่ง ที่สำคัญคือ รัฐธรรมนูญแคนาดาได้มอบอำนาจให้จังหวัดและคณะกรรมการสถานศึกษาแต่ละแห่งเป็นผู้อนุมัติหลักสูตรในสถานศึกษาเอง ทั้งนี้เพื่อให้หลักสูตรของแต่ละสถานศึกษามีความเหมาะสมและตอบสนองต่อความต้องการของแต่ละพื้นที่ที่มีความแตกต่างกัน ซึ่งปัจจุบันโรงเรียนของคนพื้นเมืองมีการสร้างหลักสูตรของตนเองมากขึ้นโดยลำดับ โดยคณะกรรมการสถานศึกษาจะเป็นผู้อนุมัติหลักสูตรโรงเรียนของคนพื้นเมืองเอง ซึ่งประเด็นวัฒนธรรม

ประเพณี ภาษา และความเชื่อ หรืออัตลักษณ์ของคนพื้นเมืองเป็นเรื่องที่คณะกรรมการสถานศึกษาให้ความสำคัญเป็นอันดับต้นๆ (สัมภาษณ์ Prof. Don McCaskill เมื่อ 8 กันยายน 2020) และปัจจุบันรัฐบาลแคนาดาได้มีคำสั่ง (mandate) ให้ทุกหน่วยงานได้ให้ความสำคัญกับวิถีชีวิตของคนพื้นเมือง

สำหรับในระดับอุดมศึกษา ปัจจุบันมีมหาวิทยาลัยของคนพื้นเมืองกลุ่มปฐมชาติ (First Nations) หนึ่งแห่ง คือ First Nations University ตั้งอยู่ในเมืองรีไจนา (Regina City) รัฐ Saskatchewan ซึ่งจัดตั้งขึ้นในปี 1976 จัดการศึกษาเกี่ยวกับคนพื้นเมืองในระดับมัธยมศึกษาถึงปริญญาโท โดยมีนักศึกษาปีละประมาณ 2,500 คน ในขณะเดียวกัน ปัจจุบันมีมหาวิทยาลัยจำนวน 25 แห่งทั่วแคนาดาที่เปิดการเรียนการสอนเกี่ยวกับคนพื้นเมืองศึกษา (Indigenous Studies) โดยมีการจัดตั้ง “คณะชนพื้นเมืองศึกษา” (Department of Indigenous Studies) ในระดับปริญญาตรีในมหาวิทยาลัยเหล่านี้ ในจำนวนนี้ มีการสอนในระดับปริญญาโทจำนวน 6 แห่ง และระดับปริญญาเอกจำนวน 3 แห่ง (มหาวิทยาลัย Trent, มหาวิทยาลัย Victoria, และมหาวิทยาลัย Manitoba) เช่น คณะชนพื้นเมืองศึกษา (Department of Indigenous Studies) มหาวิทยาลัย Trent ได้เปิดการเรียนการสอนด้านชนพื้นเมืองศึกษามาตั้งแต่ปี 1969 มีนักศึกษาระดับปริญญาตรีจำนวน 900 – 1,000 คนทุกปี สำหรับในระดับปริญญาเอกนั้นได้เปิดการเรียนการสอนมาตั้งแต่ปี 1999 ปัจจุบันมีผู้ที่สำเร็จการศึกษาไปแล้วจำนวนประมาณ 60 คน

กล่าวได้ว่าการจัดการศึกษาเกี่ยวกับคนพื้นเมืองศึกษาในแคนาดามีความก้าวหน้าไปมาก ทั้งนี้เพราะรัฐบาลและคนพื้นเมืองเองได้เห็นความสำคัญของคนพื้นเมืองเป็นอย่างมาก รวมทั้งได้ให้การสนับสนุนการศึกษาแก่เยาวชนคนพื้นเมืองโดยไม่เสียค่าเล่าเรียน ซึ่งจะเห็นได้จากสถิติของเยาวชนคนพื้นเมืองในปี 1972 ที่มีนักเรียนนักศึกษาที่เป็นคนพื้นเมืองเรียนในระดับวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยทั่วประเทศเพียงจำนวนประมาณ 160 คนเท่านั้น เมื่อเทียบกับปี 2011 ที่มีนักศึกษาคนพื้นเมืองในระดับเดียวกันทั่วประเทศถึงประมาณ 40,000 คน ความสำเร็จนี้เนื่องมาจากนโยบายของรัฐที่ให้ความสำคัญเกี่ยวกับสิทธิของคนพื้นเมือง และการให้ความสำคัญในความเป็นมนุษย์ของคนพื้นเมืองที่มีความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรม ประเพณี ภาษา ความเชื่อ เชื้อชาติ และสิทธิที่เรียกว่า “สิทธิของคนพื้นเมือง” (Aboriginal Rights) นั่นเอง

อนึ่ง สำหรับภาษาของคนพื้นเมืองในแคนาดานั้น ปัจจุบันมีเพียงสามภาษา

เท่านั้น คือ ภาษา Cree ภาษา Inuktitut และภาษา Ojibwa ที่ยังมีคนพื้นเมืองพูดสื่อสารอย่างแพร่หลาย และทั้งสามภาษานี้จะยังสามารถใช้สื่อสารและดำรงอยู่ได้ในระยะยาวสำหรับภาษาของคนพื้นเมืองกลุ่มอื่นๆ แล้วมีผู้ใช้สื่อสารน้อยและมีความเสี่ยงที่จะสูญสลายไปในอนาคต เพราะประชากรในเผ่าหรือกลุ่มนั้นๆ มีจำนวนน้อย คือมีจำนวนไม่เกิน 10,000 คน

ทั้งนี้ มีสองอาณาเขต (Territories) ที่ใช้ภาษาคนพื้นเมือง (native languages) เป็นภาษาทางการ คือ อาณาเขตนูนาวูท (Nunavut Territories) และอาณาเขตนอร์ทเวสต์ (Northwest Territories) โดยในนูนาวูทนั้น ภาษา Inuktitut และภาษา Inuinnaqtun เป็นภาษาทางการที่ใช้ควบคู่กับภาษาอังกฤษและฝรั่งเศส และภาษา Inuktitut เป็นภาษาสื่อสารหลักทางราชการในอาณาเขตนี้ สำหรับในอาณาเขตตะวันตกเฉียงเหนือ (Northwest Territories) นั้น รัฐบาลได้มีประกาศพระราชบัญญัติภาษาทางการ (Official Languages Act) ว่ามี 11 ภาษา คือ Chipewyan, Cree, English, French, Gwich'in, Inuinnaqtun, Inuktitut, Inuvialuktun, North Slavey, South Slavey และ Tlicho อย่างไรก็ตาม การติดต่อสื่อสารกับหน่วยงานรัฐเพื่อรับบริการต่างๆ นั้นใช้ภาษาอังกฤษและฝรั่งเศสเป็นหลัก

อีกประการหนึ่งคือ “วันคนพื้นเมืองแห่งชาติ” (National Aboriginal Day) ซึ่งตรงกับวันที่ 21 มิถุนายนของทุกปี เป็นวันที่ระลึกถึงความสำคัญของคนพื้นเมืองในแคนาดา โดยมีการแสดงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม ประเพณี พิธีกรรม และความเชื่อต่างๆ ของคนพื้นเมืองอย่างแพร่หลาย ทั้งนี้ได้มีการประกาศและเริ่มต้นเฉลิมฉลองขึ้นตั้งแต่ปี 1996 เป็นต้นมา กระนั้นก็ตาม ในทางกฎหมายนั้นไม่ได้รับรองให้เป็นวันหยุดในทุกจังหวัด

จุดแข็งและจุดอ่อน

การมีกฎหมายและนโยบายที่รับรองสิทธิของคนพื้นเมืองดังกล่าวย่อมกลายเป็นทั้งจุดแข็งและจุดอ่อน นั่นคือในส่วนของจุดแข็ง ประการแรก แคนาดาเป็นประเทศที่มีกฎหมายปกป้องคุ้มครอง พัฒนา และให้สิทธิต่างๆ แก่คนพื้นเมืองซึ่งเป็นผู้ที่ยังล้าหลังและด้อยโอกาสเมื่อเทียบกับคนผิวขาวและคนกลุ่มอื่นๆ ในสังคม

ประการที่สอง ปัจจุบันรัฐบาลแคนาดาได้ให้ความสำคัญกับความเป็น “พหุสังคม”

ในแคนาดาอย่างมาก จึงได้ให้ความสำคัญกับคนพื้นเมืองในการปกป้องรักษาความเป็นอัตลักษณ์ของพวกเขาโดยผ่านระบบการศึกษา รัฐธรรมนูญได้ให้อำนาจให้จังหวัดและสถานศึกษามีหลักสูตรการศึกษาได้เอง ทั้งนี้เพื่อจัดการศึกษาที่เหมาะสมสอดคล้องกับบริบท พื้นที่ วัฒนธรรม และความต้องการของจังหวัดและชุมชน

ประการที่สาม คนพื้นเมืองแคนาดาได้สิทธิพิเศษต่างๆ มากกว่าพลเมืองทั่วไป ทำให้คนพื้นเมืองได้รับการพัฒนาทุกๆ ด้าน ทำให้คนพื้นเมืองมีคุณภาพชีวิตที่ดีอย่างรวดเร็ว

ประการที่สี่ รัฐบาลมีหน่วยงานที่รับผิดชอบคนพื้นเมืองโดยเฉพาะ ตั้งแต่ระดับกระทรวง จังหวัดจนถึงระดับชุมชน (Bands และ Reserves) และคนพื้นเมืองมีส่วนร่วมในทุกๆ ระดับอย่างใกล้ชิด ทำให้การทำงานมีประสิทธิภาพ

ประการที่ห้า แคนาดา มีระบบการปกครองตนเอง (self-government) ของคนพื้นเมือง เป็นการกระจายอำนาจให้ประชาชนปกครอง พัฒนา และดูแลชุมชนของตนเองอย่างใกล้ชิด

ประการสุดท้าย แคนาดาให้ความสำคัญเกี่ยวกับการศึกษาชนพื้นเมือง (Indigenous Studies) เป็นอย่างมาก โดยรัฐสนับสนุนให้มีการตั้งมหาวิทยาลัยชนพื้นเมือง และคณะชนพื้นเมืองศึกษา (Department of Indigenous Studies) ในมหาวิทยาลัยต่างๆ เป็นจำนวนมากทั่วประเทศ โดยจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับชนพื้นเมืองตั้งแต่ระดับปริญญาตรี-เอก

อย่างไรก็ตาม การมีกฎหมายและนโยบายรับรองสิทธิดังกล่าวก็ย่อมกลายเป็นจุดอ่อนด้วยเช่นกัน กล่าวคือ ประการแรก คนพื้นเมืองแคนาดาได้รับสิทธิพิเศษต่างๆ มากกว่าพลเมืองกลุ่มอื่นในสังคม ทำให้คนพื้นเมืองส่วนหนึ่งขาดความกระตือรือร้นในการพัฒนาตนเองเพื่อให้ทัดเทียมกับพลเมืองกลุ่มอื่น ซึ่งประเด็นนี้เป็นที่ประจักษ์และรับรู้ในแคนาดา

ประการที่สอง การที่คนพื้นเมืองแคนาดามีสิทธิพิเศษมากกว่าพลเมืองกลุ่มอื่นๆ ซึ่งอาจเป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้ปัจจุบันมีการฉ้อราษฎร์บังหลวง (corruptions) ในหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะหน่วยงานองค์กรปกครองตนเอง (self-government), Reserves และ Bands (สัมภาษณ์ Asst. Prof. Manuel Litalien เมื่อ 14 กันยายน 2020)

ประการสุดท้าย การที่คนพื้นเมืองมีเป็นเผ่าเล็กเผ่าน้อยจำนวนมากดังที่ได้กล่าวมาแล้วตอนต้น ทำให้พวกเขาถูกกลืนกลายและสูญเสียความเป็นเผ่าพันธุ์ได้โดย

จากนโยบายของรัฐบาลในอดีต ซึ่งจากการศึกษาพบว่าในอดีตนั้นคนพื้นเมืองในแคนาดามีประมาณ 643 เผ่า แต่ปัจจุบันเหลือคนพื้นเมืองเพียงประมาณ 60 เผ่าเท่านั้น โดยเฉพาะเผ่าที่มีประชากรมากกว่า 10,000 คนมีเพียงประมาณ 14-15 เผ่าเท่านั้นซึ่งเป็นการเปราะบางที่จะทำให้สูญเสียความเป็นเผ่าพันธุ์ได้หากไม่มีมาตรการที่เหมาะสมในการปกป้องจากรัฐ สังคม และชุมชนของคนพื้นเมือง

โครงสร้างเชิงสถาบันและการอภิบาล

องค์กรระดับชาติ (Federal Level)

ในอดีตนั้นองค์กรระดับชาติของรัฐบาลแคนาดาที่รับผิดชอบชนพื้นเมืองคือ Indigenous and Northern Affairs Canada (INAC) ซึ่งเป็นหน่วยงานระดับกระทรวง ต่อมาในปี 2017 รัฐบาลของนายกรัฐมนตรีคนปัจจุบัน (Justin Trudeau) ได้ปฏิรูปหน่วยงานนี้ใหม่ โดยตั้งหน่วยงานระดับกระทรวงขึ้นมาสองกระทรวง คือ Crown-Indigenous Relations and Northern Affairs Canada (CIRNAC) และ Indigenous Services Canada (ISC) ซึ่งรัฐบาลให้เหตุผลในการปฏิรูปหน่วยงานว่าเพื่อเป็นการปรับปรุงการทำงานทางการเมือง การแก้ไขข้อผิดพลาดในอดีต และเป็นข้อเรียกร้องและข้อเสนอแนะจากชนพื้นเมือง โดยผู้เขียนขอสรุปหน่วยงานทั้งสองกระทรวง ดังนี้ คือ Crown-Indigenous Relations and Northern Affairs Canada (CIRNAC) เป็นกระทรวงที่มีหน้าที่ปฏิรูปความสัมพันธ์กับชนพื้นเมืองในฐานะที่มีความเท่าเทียมกันในลักษณะรัฐต่อรัฐ อินูอิทต่อกษัตริย์ รัฐบาลต่อรัฐบาล ระหว่างแคนาดาและคนพื้นเมือง (ปฐมาชาติ, อินูอิท และเมทิส) เพื่อให้โครงสร้างการทำงานของรัฐบาลมีความทันสมัย สามารถสร้างศักยภาพและสนับสนุนวิสัยทัศน์แก่คนพื้นเมืองในการตัดสินใจด้วยตนเอง และเป็นกระทรวงซึ่งนำการทำงานของรัฐบาลแคนาดาทางภาคเหนือ

ส่วน Indigenous Services Canada (ISC) เป็นกระทรวงที่มีหน้าที่ประสานกับองค์กรหุ้นส่วนต่างๆ เพื่อพัฒนาการเข้าถึงการบริการต่างๆ ที่มีคุณภาพสูงสำหรับคนพื้นเมือง (ปฐมาชาติ, อินูอิท, และเมทิส) ซึ่งมีวิสัยทัศน์หรือเป้าหมายในการทำงานเพื่อสนับสนุนการสร้างและเพิ่มพลังให้คนพื้นเมืองในการนำบริการต่างๆ อย่างอิสระสู่ชุมชนของคนพื้นเมือง และแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคมในชุมชนของคนพื้นเมือง

อนึ่ง นอกจากสองหน่วยงานของรัฐดังกล่าวแล้วยังมีองค์กรหรือหน่วยงานของชนพื้นเมืองเอง (ที่ไม่ใช่หน่วยงานรัฐ) ในระดับชาติอีก เช่น the Assembly of First Nations, the Inuit Tapiriit Kanatami, the Metis National Council, the Native Women's Association of Canada, the National Association of Native Friendship Centres และ the Congress of Aboriginal Peoples เป็นต้น

องค์กรระดับภาค/จังหวัด

การที่แคนาดาประกอบด้วย 10 จังหวัด (Provinces) และ 3 อาณาเขต (Territories) ดังที่ได้กล่าวมาแล้วตั้งแต่ต้น ฉะนั้น ในทุกจังหวัดและอาณาเขตมีสำนักงานกิจการชนพื้นเมือง (Ministry of Indigenous Affairs) หรืออาจมีชื่อเรียกอื่นที่คล้ายคลึงกัน ในสำนักงานนี้มีหลายหน่วยงานย่อยเพื่อให้บริการด้านต่างๆ แก่ชนพื้นเมือง

ตัวอย่างหน่วยงานระดับจังหวัดของรัฐ เช่น Ontario Ministry of Indigenous Affairs, Ministry of Manitoba Indigenous and Northern Affairs และ Alberta Ministry of Indigenous Relations เป็นต้น ในขณะที่เดียวกันองค์กรหรือหน่วยงานของคนพื้นเมืองเอง (ที่ไม่ใช่หน่วยงานรัฐ) ในระดับจังหวัดก็มีมากมายที่จัดตั้งขึ้นเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนพื้นเมืองเอง เช่น The Union of Ontario Indians, the Metis Women of Manitoba Inc., the Tunngavik Federation of Nunavut และ Assembly of First nations Alberta Association เป็นต้น

องค์กรระดับท้องถิ่นและชุมชน

หน่วยงานระดับท้องถิ่นและชุมชนของคนพื้นเมืองแคนาดาคือ Bands (คณะ/หมู่บ้าน) และ Reserves (พื้นที่สงวนสำหรับคนพื้นเมือง) ซึ่งทั้งสององค์กรนี้เป็นองค์กรปกครองตนเอง (self-government) เป็นองค์กรที่ประกอบด้วยหน่วยงานย่อยต่างๆ ที่จำเป็นสำหรับบริการคนพื้นเมือง คือ โรงเรียน (สถานศึกษา) สาธารณสุข สรรพากร ตำรวจ ไฟฟ้า ประปา สวัสดิการสังคม เป็นต้น โดยมีผู้บริหารสูงสุด เรียกว่า “Chief” (หัวหน้า) ซึ่งเป็นผู้ที่มาจากการเลือกตั้งของชุมชน งบประมาณของ Bands และ Reserves มาจากการเก็บภาษีและรัฐบาลส่วนกลาง สำหรับหน่วยงานตำรวจใน Bands และ

Reserves จะรับผิดชอบคดีที่ไม่ใหญ่มากนัก หากเป็นคดีที่ใหญ่มากก็จะเป็นหน้าที่ของตำรวจจังหวัดเป็นผู้รับผิดชอบ

อาจกล่าวได้ว่า Bands และ Reserves มีลักษณะคล้ายและเทียบได้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย คือ เทศบาล แต่ที่แตกต่างกันคือ Bands และ Reserves สามารถมีหน่วยงานตำรวจของตนเองได้

ปัญหาและข้อท้าทาย

แม้ว่าชนพื้นเมืองในแคนาดาจะได้รับสิทธิพิเศษต่างๆ อย่างมากจากรัฐดังกล่าวข้างต้น ซึ่งมากกว่าพลเมืองกลุ่มอื่นๆ อย่างไรก็ตาม กลับมีปัญหามากมายเกิดขึ้นกับชนพื้นเมืองมากกว่าพลเมืองกลุ่มอื่นๆ ที่มีใช้คนพื้นเมือง ดังตัวอย่างที่สังคมทั่วไปรับรู้และพูดกันเสมอว่าผู้ต้องขังในเรือนจำทั่วประเทศมากกว่าร้อยละ 60 คือชนพื้นเมือง ทั้งนี้ ปัญหาที่สำคัญของพวกเขา คือ ปัญหาแรก ความยากจน ชนพื้นเมืองของแคนาดา หากเปรียบเทียบกับพลเมืองกลุ่มอื่นๆ ในแคนาดาแล้วนับได้ว่ามีความยากจนอยู่มาก มีการเปรียบเทียบในประเทศแคนาดาเสมอว่า “ชนพื้นเมืองคือพลเมืองโลกที่สามที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ในโลกที่หนึ่ง” กล่าวคือชนพื้นเมืองยังมีความยากจนและเป็นพลเมืองที่มีความล้าหลังในทุกๆ ด้านเมื่อเปรียบเทียบกับคนผิวขาว พวกเขาถูกเปรียบเสมือนพลเมืองในประเทศด้อยพัฒนาหรือโลกที่สาม แม้ในช่วงการระบาดของ COVID-19 (ปี 2020) ชุมชน (Bands และ Reserves) ของชนพื้นเมืองหลายแห่งยังขาดแคลนน้ำสะอาดสำหรับใช้อุปโภคและบริโภค (สัมภาษณ์ Asst. Prof. Manuel Litalien เมื่อ 14 กันยายน 2020) อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันชนพื้นเมืองในแคนาดาได้มีการขยับฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของตนเองขึ้นมาเป็นชนชั้นกลางมากขึ้นโดยลำดับ ทั้งนี้มาจากผลพวงประการหนึ่งคือการได้รับสิทธิพิเศษในด้านต่างๆ จากรัฐนั่นเอง

ปัญหาที่สอง การถูกดูถูกเหยียดหยาม แม้ว่าการถูกดูถูกเหยียดหยามระหว่างคนเชื้อชาติต่างๆ ในแคนาดาจะเป็นสิ่งผิดกฎหมายและไม่สามารถกระทำได้ แต่เรื่องนี้ยังคงมีอยู่ในบางพื้นที่ โดยเฉพาะในภาคตะวันตกของประเทศ เช่น เมืองวินนิเพก (Winnipeg City) จังหวัดแมนิโทบา (Manitoba Province) เป็นต้น การถูกดูถูกเหยียดหยามนี้เป็นสาเหตุสำคัญหนึ่งที่ทำให้เกิดปัญหาสังคมอื่นๆ ตามมา เช่น การไม่มีงานทำ อาชญากรรม การติดสุรา และความยากจนของชนพื้นเมือง

ปัญหาที่สามเกิดจากโรงเรียนกินนอนประจำ ในอดีตรัฐบาลแคนาดาได้นำเอาเด็กคนพื้นเมืองมาเข้าโรงเรียนกินนอนแบบประจำ (Residential schools/ Boarding schools) เป็นเวลาหลายปีตั้งแต่เด็กเล็กจนโตถึงอายุประมาณ 20 ปี (ตาม พรบ. อินเดีย หรือ Indian Act) โดยรัฐมีความมุ่งหมายที่จะให้พวกเขาเปลี่ยนวิถีชีวิตแบบคนพื้นเมืองมาเป็นแบบคนผิวขาวและหันมานับถือคริสต์ศาสนาแทนที่ความเชื่อแบบดั้งเดิมของพวกเขา รวมทั้งต้องการให้พวกเขามาเป็นคนรับใช้ของคนผิวขาวอีกด้วย กล่าวกันว่าโรงเรียนกินนอนประจำแบบนี้ไม่ต่างอะไรจากคุกหรือสถานกักกันที่เข้มงวด บุคลากรในโรงเรียนทำหน้าที่เสมือนผู้คุมความประพฤติมากกว่าผู้ถ่ายทอดวิชาความรู้ โดยใช้กฎระเบียบและมาตรการต่างๆ ของโรงเรียนที่เปิดช่องให้ใช้ความรุนแรงและให้อำนาจแก่ครูมากเกินไป ได้ก่อให้เกิดปัญหาตามมาหลายประการ เช่น การละเมิดทางเพศ โรคระบาด การลืมภาษาและวัฒนธรรมของคนพื้นเมือง เป็นต้น โดยปัจจุบันนี้ (ค.ศ. 2020) เด็กเหล่านั้นได้โตเป็นผู้ใหญ่และส่วนใหญ่อยู่ในวัยผู้สูงอายุแล้ว ซึ่งพวกเขายังคงจดจำวันเวลาอันแสนเจ็บปวดและขมขื่นที่ต้องมาอยู่ในโรงเรียนกินนอนประจำ และพวกเขาต้องถูกพลัดพรากจากพ่อแม่ ครอบครัว และชนเผ่าของตนเอง

ปัจจุบันประเด็นนี้กลายเป็นปัญหาใหญ่อีกประการหนึ่งที่รัฐบาลแคนาดา กำลังตามแก้ไขอยู่ รัฐบาลต้องยินยอมชดใช้ค่าเสียหายแก่คนพื้นเมืองที่เคยเป็นนักเรียนในโรงเรียนกินนอนประจำ โดยรัฐบาลได้ตั้งคณะกรรมการขึ้นมาชุดหนึ่ง เรียกว่า “คณะกรรมการตามหาความจริงและไกล่เกลี่ย” (Truth and Reconciliation Commission) เพื่อแก้ไขปัญหานี้

เรื่องการจัดการศึกษาให้คนพื้นเมืองในแคนาดานี้ Common R. และ L. Frost (1994) ได้กล่าวไว้ว่าจากการวิจัยทางมานุษยวิทยาและโบราณคดีพบว่าชนพื้นเมืองได้ครอบครองทวีปอเมริกาเหนือเมื่อ 30,000-40,000 ปีมาแล้ว ในระยะเวลาเป็นหลายหมื่นปีนั้นคนพื้นเมืองได้มีการเปลี่ยนแปลงทั้งทางสังคมและกายภาพอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา แต่ในช่วง 300 ปีที่ผ่านมาคนผิวขาวได้ตัดสินใจว่าการเปลี่ยนแปลงนี้เกิดขึ้นซ้ำเกินไป ไม่เป็นที่พอใจของรัฐบาลผู้ปกครองประเทศและองค์การด้านศาสนา ดังนั้นการจัดการศึกษาทั้งหมดที่กระทำโดยคนผิวขาวในช่วง 250-300 ปีมานี้จึงเป็นการจัดการศึกษาเพื่อกลืนกลาย (Assimilation) และเปลี่ยนแปลงคนพื้นเมืองโดยเฉพาะ แต่ในความเป็นจริงกลับปรากฏว่าจากการกลืนกลาย

โดยผ่านการศึกษาในระบบโรงเรียนในช่วงระยะเวลา 300 ปีที่ผ่านมาวัฒนธรรมที่มีลักษณะเฉพาะของคนพื้นเมืองก็ยังคงอยู่รอดอย่างยืนหยัดและยังมีการต่อต้านเกี่ยวกับการกลืนกลายเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงนี้ ในขณะที่ Barman, Hebert และ McCaskill (1987) กล่าวถึงโรงเรียนกินนอนประจำว่า รัฐมีนโยบายที่จะเตรียมเด็กให้ถูกกลืนให้ดีที่สุดเพื่อให้เข้ากับสังคมของคนผิวขาวซึ่งเป็นสังคมใหญ่และมีความเชื่อว่าโรงเรียนแบบนี้เป็นวิธีการที่จะประสบความสำเร็จด้วยการแยกเด็กออกจากครอบครัวพ่อแม่และชุมชน เช่นเดียวกับที่ M. Battiste (2000) กล่าวเกี่ยวกับโรงเรียนที่จัดโดยคนผิวขาวแก่คนพื้นเมืองว่า...

“...การเอาชนะทางทหาร ทางการเมือง และทางเศรษฐกิจต่อคนพื้นเมืองนั้นได้ถูกบันทึกไว้เป็นอย่างดีซึ่งทำให้คนพื้นเมืองสูญเสียภาษา วัฒนธรรมและโครงสร้างทางสังคม ในชุมชนและเป็นภัยต่อพวกเขา แต่ไม่มีความกดดันใดๆ จะมีผลร้ายเท่ากับระบบการจัดการศึกษา เพราะการให้การศึกษาแก่คนพื้นเมืองภายใต้อิทธิพลของระบบจักรวรรดินิยม (imperialism) และทฤษฎีการศึกษาใหม่ๆ ได้ทำลายและบิดเบือนวิถีชีวิต ประวัติศาสตร์ควมมีตัวตนวัฒนธรรมและภาษาของคนพื้นเมืองโดยสิ้นเชิง....”

เช่นเดียวกันกับ Castellano, Davis และ Lahache (2005) ได้กล่าวว่าโรงเรียนกินนอนแบบประจำนี้รู้จักกันในชื่อโรงเรียนกลืนกลายมนุษย์ (Human assimilation) และเป็นโรงเรียนที่ทำลายเผ่าพันธุ์ของมนุษย์ตามกฎหมายของสหประชาชาติ

ปัญหาสุดท้ายคือ ภาษาคนพื้นเมืองกำลังอยู่ในภาวะวิกฤติ ปัจจุบันภาษาของคนพื้นเมืองแคนาดากำลังตกอยู่ในภาวะวิกฤติ กล่าวกันว่ามีคนพื้นเมืองเพียงร้อยละ 10 เท่านั้นที่ยังสามารถพูดภาษาของตนเองได้ โดยผู้ที่ยังสามารถพูดภาษาพื้นเมืองของตนเองได้ คือผู้อาวุโสในชุมชน ส่วนเยาวชนคนพื้นเมืองนั้นไม่สามารถพูดภาษาพื้นเมืองซึ่งเป็นภาษาของบรรพบุรุษได้อีกแล้ว เมื่อผู้อาวุโสของชนเผ่าตายไปก็จะมีใครสามารถพูดภาษาเพื่อสืบทอดภูมิปัญญา อัตลักษณ์และวัฒนธรรมของพวกเขาได้อีกสำหรับคนพื้นเมืองที่อยู่ห่างไกล คือ กลุ่มอินูอิท (Inuit) ที่มีถิ่นที่อยู่อาศัยทางขั้วโลก

เท่านั้น พวกเขาส่วนใหญ่ คือ ร้อยละ 80 ยังสามารถพูดภาษาพื้นเมืองของตนเองได้ (สัมภาษณ์ Prof. Don McCaskill เมื่อ 21 ตุลาคม 2020)

วิกฤติภาษาของคนพื้นเมืองนี้เป็นผลมาจากนโยบายของรัฐเมื่อหลายทศวรรษที่ผ่านมาที่ห้ามเด็กคนพื้นเมืองพูดภาษาของตนในสถานศึกษา โดยบังคับให้นักเรียนพูดและเขียนภาษาอังกฤษและฝรั่งเศสเท่านั้น การพูดภาษาพื้นเมืองในโรงเรียนจะต้องถูกลงโทษ

ปัจจุบันนี้รัฐบาลได้ให้ความสำคัญและสนับสนุนให้มีการเรียนการสอนและฟื้นฟูภาษาของคนพื้นเมืองอย่างกว้างขวางทั้งในโรงเรียน มหาวิทยาลัย และนอกระบบโรงเรียน แต่ก็ยังไม่ประสบผลสำเร็จมากนัก ทั้งนี้เพราะคนพื้นเมืองที่ได้รับการศึกษาสมัยใหม่และเป็นชนชั้นกลางนั้นพูดภาษาพื้นเมืองของตนเองได้น้อย รวมทั้งคนพื้นเมืองก็ไม่สามารถต้านกระแสการพัฒนาจากภายนอกและเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่ไหลบ่าเข้าไปในชีวิตประจำวันของพวกเขาได้

บรรณานุกรม

- บุญร่วม เทียมจันทร์และศรีัญญาวิชชาธรรม. ม.ป.ป. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ THE LAW GROUP.
- สำนักกิจการชาติพันธุ์ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. 2010. ปฏิญญาแห่งสหประชาชาติว่าด้วยสิทธิชนเผ่าพื้นเมือง. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เดีอนตุลา.
- Barman, Jean, et al., eds. 1987. *Indian Education in Canada, Volume 2: The Challenge*. Vancouver: UBC Press.
- Battiste, Marie, ed. 2000. *Reclaiming Indigenous Voice and Vision*. Toronto: UBC Press.
- Battiste, Marie and Barman, Jean, eds. 1994. *First Nations Education in Canada: The Circle Unfolds*. Vancouver. BC: UBC Press.
- Common, R., and L. Frost. 1994. *Teaching Wigwams: A modern vision of Native Education*. Muncey, ON: Anishinaabe Kendaaswin Publishing.
- Castellano, Marlene B., Lynne Davis, and Louise Lahache, eds. 2005. *Aboriginal Education: Fulfilling the Promise*. Vancouver: Langara College.
- Robert, J. Muckle. 2007. *The First Nations of British Columbia: An Anthropological Survey*. BC: UBC Press.

เว็บไซต์

- https://en.wikipedia.org/wiki/indigenous_peoples_in_Canada
- https://en.wikipedia.org/wiki/Canadian_Indian_residential_school_system
- https://en.wikipedia.org/wiki/Missing_murdered_Indigenous_women
- <https://indigenousfoundations.arts.ubc.ca/home/>
- <https://nctr.ca/about/history-of-the-trc/trc-website/>
- <https://www.150.statcan.gc.ca>
- <https://www.aadnc-aandc.gc.ca>

<https://www.canadagreencard.org/photogallery/canada-map.jpg>

<https://www.canada.ca/en/intergovernmental-affairs.html>

<https://www.canada.ca/en/indigenous-northern-affairs.html>

<https://www.canada.ca/en/indigenous-services-canada.html>

<https://www.cbc.ca/news/indigenous/indian-status-5-more-things-you-need-to-know-1.3109451>

<https://www.ontario.ca/page/ministry-indigenous-affairs>

<https://www.rcaanc-cirnac.gc.ca>

<https://www.thecanadianencyclopedia.ca/en/article/aboriginal-affairs-and-northern-development-canada>

สัมภาษณ์

Don McCaskill, Ph.D., Professor, Department of Indigenous Studies, Trent University, Peterborough, Ontario, Canada. เมื่อ 8 กันยายน และ 21 ตุลาคม 2020. โทร. -1-4168445474

Manuel Litalien, Ph.D., Assistant Professor, Department of Social Welfare and Social Development, Nipissing University, North Bay, Ontario, Canada. เมื่อ 14 กันยายน และ 28 ตุลาคม 2020. โทร. -1-5146632973.